

17 Δεκεμβρίου, 1996

[ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΚΡΟΝΙΔΗΣ,
Δ/στές]

Δ. Α. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ,

Εφεσείων-Αιτητής,

v.

ΑΡΧΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ,

Εφεσιβλήτων-Καθ' ών η αίτηση,

(Αναθεωρητική Έφεση Αρ. 1677).

5 Νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου — Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου — Υπερωριακά επιδόματα — Δημόσια δικαιώματα — Αίτημα για καταβολή στον αιτητή υπερωριακού επιδόματος — Απόρριψη του αιτήματος για το λόγο ότι ο αιτητής απώλεσε το έννομό του συμφέρον λόγω εγκατάλειψης του δικαιώματός του για απόκτηση του σχετικού επιδόματος — Κατά πόσο είναι επιτρεπτή, ρητή ή σιωπηρή παραίτηση ή εγκατάλειψη δημοσίου δικαιώματος — Εφαρμοστέες νομικές και νομολογιακές αρχές.

10 Λέξεις και Φράσεις — “Υπάλληλος” στον περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμο και στους σχετικούς κανονισμούς.

15 Ο εφεσείων, ο οποίος ήταν Γενικός Διευθυντής της Α.Η.Κ. από 1.12.1980 μέχρι την αφυπηρέτησή του την 1.3.1990, υπέβαλε αίτημα την τελευταία εργάσιμη μέρα πριν την αφυπηρέτησή του, για καταβολή σ' αυτόν υπερωριακής αμοιβής (Λ.Κ.475,58), σύμφωνα με τον Καν. 42 και τον Τρίτο Πίνακα - Επιδόματα των Όρων Υπηρεσίας Προσωπικού της Α.Η.Κ.

20 Το αίτημά του απορρίφθηκε από την Α.Η.Κ. λόγω του ότι είχε εγκαταλείψει με τη συμπεριφορά του το δικαίωμά του για πληρωμή υπερωριακής αμοιβής.

25 Το πρωτόδικο Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση της Α.Η.Κ. κρίνοντας ότι ο εφεσείων εστερείτο εννόμου συμφέροντος για προσβολή της επίδικης απόφασης, αφού με τη συμπεριφορά του είχε

εγκαταλείπει το δικαίωμα που διεκδικούσε.

Η Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου αποδέχτηκε την έφεση και αποφάνθηκε ότι:

Δεν αμφισβητήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, ότι το δικαίωμα των υπαλλήλων επί του μισθού και τα δικαιώματα που αναγνωρίζει σε αυτούς ο νόμος, είναι δημόσια.

5

Είναι καθιερωμένη αρχή του Διοικητικού Δικαίου ότι κατά κανόνα δεν επιτρέπεται ρητή ή σιωπηρή παραίτηση ή εγκατάλειψη δημοσίου δικαιώματος. Η νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου έχει δεχθεί, ότι χωρεί παραίτηση ή εγκατάλειψη δημοσίου δικαιώματος με συνέπεια την εξάλειψη του εννόμου συμφέροντος του αιτητή. Δε χωρεί όμως παραίτηση ρητή ή σιωπηρή σε θέματα θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα οποία είναι αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα.

10

Η υπερωριακή εργασία του αιτητή άρχιζε πριν από τρία χρόνια και συνέχιζε σε διάφορες ημερομηνίες, μέχρι λίγες μέρες πριν την αφυπηρέτησή του και την υποβολή του σχετικού αιτήματος. Δεν υπάρχει ούτε στο Νόμο ούτε στους σχετικούς Κανονισμούς οποιαδήποτε ανατρεπτική προθεσμία για την υποβολή αιτήματος για υπερωριακή αμοιβή. Ούτε είναι δυνατό να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ο αιτητής εγκατέλειψε το δικαίωμά του για υπερωριακή αμοιβή, επειδή ο Προϋπολογισμός της Α.Η.Κ. δεν περιείχε σχετική πρόβλεψη.

20

25

Η έφεση επιτυγχάνει με έξοδα υπέρ του εφεσεύοντα.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

30

Myriantthis v. The Republic (1977) 3 C.L.R. 165,

Hadjiconstantinou v. Republic (1980) 3 C.L.R. 184,

35

Γρηγορίου ν. Δήμου Λευκωσίας, Υπόθ. 541/86, ημερ. 12.9.1991.

Έφεση.

Έφεση εναντίον της απόφασης Δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου (Πογιατζής, Δ.) που δόθηκε στις 9 Οκτωβρίου, 1992 (Προσφυγή αρ. 423/91), με την οποία απερρίφθη η προσφυγή του εφεσεύοντα εναντίον της απόφασης της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου, να απορρίψει το αιτημά του για καταβολή σ' αυτόν υπε-

40

ρωριακής αμοιβής.

Α. Σ. Αγγελίδης, για τον Εφεσείοντα.

5 Γ. Κακογιάννης, για τους Εφεσίβλητους.

Cur. adv. vult.

10 ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής κ. Μ. Κρονίδης.

15 ΚΡΟΝΙΔΗΣ, Δ.: Ο εφεσείων υπηρέτησε ως Γενικός Διευθυντής της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (εφεσίβλητοι) από 1.12.1980 μέχρι την αφυπηρέτησή του την 1.3.1990. Κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του ο εφεσείων συμμετείχε σε ορισμένες συνεδριάσεις του Συμβουλίου της Αρχής και των Υπεπιτροπών του, με την ιδιότητά του ως Γενικός Διευθυντής της Αρχής, πολλές φορές σε ώρες εκτός του κανονικού ωραρίου εργασίας του. Η συμμετοχή του αυτή στις συνεδριάσεις προβλέπεται από τους Κανονισμούς, όπως 20 π.χ. για διορισμούς και προαγωγές υπαλλήλων.

25 Ο εφεσείων απέστειλε στο Διευθυντή Προσωπικού της Αρχής επιστολή ημερ. 28.2.1990, τελευταία εργάσιμη ημέρα πριν την αφυπηρέτησή του, με την οποία υπέβαλε κατάλογο των υπερωριών από τις αρχές του 1987 και ζήτησε όπως αυτός ελεγχθεί και γίνει ο υπολογισμός της υπερωριακής αμοιβής του. Ο Διευθυντής Προσωπικού, με επιστολή του ημερ. 9.3.1990, πληροφόρησε τον εφεσείοντα ότι η υπερωριακή του εργασία για την περίοδο 30 από 1.1.1987 μέχρι την αφυπηρέτησή του αντιστοιχεί με υπερωριακή αμοιβή ύψους £7.475,58 σεντ.

35 Στις 8.5.1990 ο εφεσείων με επιστολή του στο Διευθυντή Προσωπικού ζήτησε την καταβολή της πιο πάνω υπερωριακής αμοιβής του σύμφωνα με τον Κανονισμό 42 και τον Τρίτο Πίνακα - Επιδόματα των Όρων Υπηρεσίας Προσωπικού της ΑΗΚ.

Οι εφεσίβλητοι σε συνεδρία τους ημερ. 20.9.1990 απέρριψαν το αίτημα του αιτητή.

40 Με επιστολή του ο εφεσείων ημερ. 14.1.1991 προς τον Αναπληρωτή Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή των εφεσιβλήτων ζήτησε όπως επανεξετασθεί το αίτημά του.

Οι εφεσίβλητοι σε νέα συνεδρία τους στις 19.3.1991 απέρρι-

ψαν και πάλι το αίτημα του εφεσείοντα για τους ίδιους λόγους που αναφέρονται στην απόφασή τους ημερ. 20.9.1990, ήτοι ότι ο εφεσείων είχε εγκαταλείψει με τη συμπεριφορά του το δικαίωμά του για πληρωμή υπερωριακής αμοιβής.

5

Το πρωτόδικο Δικαστήριο έκρινε, ότι ο εφεσείων πράγματι εγκατέλειψε με τη συμπεριφορά του το δικαίωμά του για διεκδίκηση υπερωριακής αμοιβής και κατέληξε, ότι το απαραίτητο από το Άρθρο 146.2 του Συντάγματος έννομο συμφέρο του εξαλείφθηκε. Η προσφυγή του ως εκ τούτου απορρίφθηκε.

10

Τόσο στην πρωτόδικη διαδικασία όσο και ενώπιόν μας δεν αμφισβητήθηκε ότι ο εφεσείων προσέφερε την υπερωριακή εργασία αναφορικά με την οποία υπέβαλε το αίτημά του, και ότι το ύψος της υπερωριακής αποζημίωσης είναι το πιο πάνω ποσό.

15

Το πρωτόδικο Δικαστήριο εξετάζοντας το θέμα της υποχρέωσης των εφεσιβλήτων για καταβολή υπερωριακής αμοιβής, σύμφωνα με το εν ισχύ νομικό καθεστώς, ορθά κατέληξε ότι ο εφεσείων προσέφερε υπό την υπαλληλική ιδιότητά του υπερωριακές υπηρεσίες στους εφεσιβλήτους και εδικαιούτο να ζητήσει την καταβολή προς αυτόν υπερωριακής αμοιβής. Πράγματι, ο Κανονισμός 42 των περί Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (Όροι Υπηρεσίας) Κανονισμών του 1986 (ΚΔΠ 291/86) αναφέρει:

20

25

“42. Εις τους υπαλλήλους θα καταβάλλωνται τα εν τω Τρίτω Πίνακι αναφερόμενα επιδόματα.”

Ανάμεσα στα καταβαλλόμενα στους υπαλλήλους της ΑΗΚ επιδόματα περιλαμβάνεται και η υπερωριακή αμοιβή, σύμφωνα με την παράγραφο 2(2) του Τρίτου Πίνακα. Δεν υπάρχει καμιά πρόνοια, είτε στον περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμο είτε στους Κανονισμούς που να εξαιρεί τον Αρχιμηχανικό και Γενικό Διευθυντή της Αρχής από το γενικό ορισμό του όρου “Υπάλληλος”. Προκύπτει δε έμμεσα από το συνδυασμό των παραγράφων 3 και 7 του Κανονισμού 25 ότι αυτός συμπεριλαμβάνεται στους υπαλλήλους της Αρχής.

30

35

Κατά τη διαδικασία της έφεσης ενώπιόν μας ο ευπαίδευτος συνήγορος του εφεσείοντα υπέβαλε ότι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το πρωτόδικο Δικαστήριο, ότι ο εφεσείων έχει εγκαταλείψει το δικαίωμά του σε υπερωριακή αμοιβή διά της συμπεριφοράς του και κατά συνέπεια δεν έχει έννομο συμφέρον να προωθή την προσφυγή του, είναι λανθασμένο. Υπέβαλε ότι

40

το δικαίωμα του μισθού και των δικαιωμάτων του υπαλλήλου αποτελεί δημόσιο δικαίωμα και δεν είναι δυνατή παραίτηση ή εγκατάλειψη τούτου. Επί του θέματος αυτού περιεστράφη η επι-
χειρηματολογία του συνηγόρου του εφεσείοντα.

5

Ο αδελφός πρωτόδικος Δικαστής στην εμπεριστατωμένη απόφασή του, αφού κατέληξε στα ευρήματα ότι για την υπό εξέταση περίοδο δεν υπήρχε οποιαδήποτε πρόνοια στους Προ-
υπολογισμούς της Αρχής (εφεσίβλητους) για τη δαπάνη που
10 αντιστοιχούσε στην υπερωριακή αμοιβή του εφεσείοντα και του γεγονότος ότι ο τελευταίος ουδέποτε ήγειρε θέμα καταβολής σ' αυτόν υπερωριακής αμοιβής πριν την αφυπηρέτησή του, κατέληξε ότι ο εφεσείων εγκατέλειψε το δικαίωμά του αυτό. Το σχετικό απόσπασμα της πρωτόδικης απόφασης έχει ως εξής:

15

“Συμφωνώ με τον ευπαιδευτο δικηγόρο της Αρχής ότι με βάση τα πιο πάνω γεγονότα, στο σύνολό τους, το μόνο εύλογο συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι ο Αιτητής έχει εγκαταλείψει το δικαίωμα του σε υπερωριακή αμοιβή. Η σιωπή του
20 που συνεχίστηκε για πάνω από τρία χρόνια και η παράλειψη του να υποβάλει οποιαδήποτε απαίτηση αναφορικά με υπερωριακή αμοιβή πριν από την αφυπηρέτησή του, μαρτυρούν πολύ εύγλωττα και δεν αφήνουν αμφιβολία ότι δεν είχε πρόθεση να διεκδικήσει τα δικαιώματα που γνώριζε ότι είχε επί του προκειμένου.”

25

Μετά το συμπέρασμά του αυτό το πρωτόδικο Δικαστήριο εξέτασε το θέμα κατά πόσο ο εφεσείων μπορούσε νόμιμα να παραιτηθεί ή να εγκαταλείψει το δικαίωμά του για υπερωριακή
30 αμοιβή, εν όψει του γεγονότος ότι τούτο είναι δημόσιο δικαίωμα, και κατέληξε ως εξής:

30

“Εν όψει των ανωτέρω, έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, εκτός αν αυτό απαγορεύεται ρητά από το νόμο, η παραίτηση από
35 δημόσιο δικαίωμα, όπως είναι το επίδικο δικαίωμα του Αιτητή, είναι δυνατή αν ο δικαιούχος παραμελήσει την ενάσκησή του.”

35

Δεν έχει αμφισβητηθεί ενώπιόν μας, ότι το δικαίωμα των υπαλλήλων επί του μισθού και τα εκ του νόμου σε αυτούς αναγνωριζόμενα, είναι δημόσιο. Κατά κανόνα δεν είναι δυνατή παραίτηση από δημόσιο δικαίωμα. Τις αρχές που διέπουν το θέμα της παραίτησης από δημόσια δικαιώματα πραγματεύονται Ελληνικά συγγράμματα Διοικητικού Δικαίου. Στο σύγγραμμα “Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο” του Κυριακόπουλου, Β' Γενικό Μέρος,
40

Έκδοση 4η στη σελίδα 289 αναφέρονται τα εξής μεταξύ άλλων:

“γ. Παραίτησις από δημοσίου δικαιώματος δεν είναι δυνατή και ουδέν έννομον αποτέλεσμα επάγεται, εφ’ όσον τούτο δεν αναγνωρίζεται μόνον προς ικανοποίησιν ατομικού συμφέροντος αλλά και χάριν του γενικού συμφέροντος. Δημόσια δικαιώματα, συνιστάμενα ουχί χάριν των δημοσίων υπαλλήλων αλλά χάριν του δημοσίου συμφέροντος, είναι κατ’ εξοχήτα εκ του νόμου εις αυτούς αναγνωριζόμενα και εκ της δημοσιούπαλληλικής αυτών ιδιότητος απορρέοντα, και τα οποία, διά τούτο, είναι ανεπίδεκτα παραίτησεως. Ούτω, γενική παραίτησις από δικαιώματος προς λήψιν μισθού ή συντάξεως ή προαγωγής εις ανώτερον βαθμόν του δημοσίου υπαλλήλου, ή βοηθήματος ασφαλείας του εργάτου κ.ο.κ. είναι ανίσχυρος.”

Και στη σελίδα 291 του ίδιου πιο πάνω συγγράμματος αναφέρονται:

“4. Παραίτησις από δημοσίου δικαιώματος χωρεί, κατά κανόνα, δια ρητής δηλώσεως βουλήσεως εκ μέρους του δικαιούχου πολίτου και δέον κατ’ αρχήν να είναι έγγραφος. Εν τούτοις, είναι δυνατή και σιωπηρά παραίτησις, λ.χ. διά παραμελήσεως της ασκήσεως ωρισμένου δικαιώματος. Εν αμφιβολία όμως τεκμαίρεται έλλειψις παραίτησεως. ούτως, η υπό του παρανόμως απολυθέντος δημοσίου υπαλλήλου είσπραξις της συντάξεως, δεν επιτρέπεται να θεωρηθή ως παραίτησις από της αξιώσεως επί την προς τον μισθόν διαφοράν. Εάν δε η γενομένη ρητή παραίτησις είναι έγκυρος και εγένετο αρμοδίως αποδεκτή, ο παραιτηθείς δεσμεύεται ανάκλησις δεν επιτρέπεται.”

Είναι καθιερωμένη αρχή του Διοικητικού Δικαίου ότι κατά κανόνα δεν επιτρέπεται ρητή ή σιωπηρή παραίτηση ή εγκατάλειψη δημοσίου δικαιώματος. Είναι δυνατή όμως ρητή ή σιωπηρά παραίτηση από δημόσιο δικαίωμα κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Οι αρχές που διέπουν την παραίτηση από δημόσιο δικαίωμα αναφέρονται με σαφήνεια από την ελληνική βιβλιογραφία καθώς και την ελληνική νομολογία επί του θέματος, την οποία το Ανώτατο Δικαστήριο απεδέχθη σε πολλές αποφάσεις του. Το επίδικο θέμα άπτεται του εννόμου συμφέροντος του αιτητή και κατά συνέπεια της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου να επιληφθεί της υπόθεσης.

Η νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου επί του θέματος έχει δεχθεί, ότι χωρεί παραίτηση ή εγκατάλειψη δημοσίου δικαιώματος με συνέπεια την εξάλειψη του εννόμου συμφέροντος του

- αιτητή. (Βλέπε: *Myrianthis v. The Republic* (1977) 3 C.L.R. 165, *Andreas Hadjiconstantinou v. Republic* (1980) 3 C.L.R. 184). Δε χωρεί όμως παραίτηση ρητή ή σιωπηρά σε θέματα θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικαιώματα τα οποία είναι αναπαλλοτρίωτα. (Βλέπε: *Μέλπω Γρηγορίου ν. Δήμου Λευκωσίας*, Προσφυγή Αρ. 541/86, ημερ. 12.9.1991).

10 Η κατάληξη του πρωτόδικου Δικαστηρίου, ότι το μόνο εύλογο συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από τα γεγονότα της υπόθεσης ήταν ότι ο εφεσείων έχει εγκαταλείψει το δικαίωμά του για υπερωριακή αμοιβή λόγω της σιωπής του πέραν της τριετίας με τη μη υποβολή του σχετικού αιτήματος, κρίνεται ως εσφαλμένο. Η υπερωριακή αμοιβή του αιτητή, όπως φαίνεται στον κατάλογο που εγκρίθηκε από το Διευθυντή Προσωπικού της Αρχής, αρχίζει από 15 τις 9.1.1987 και καταλήγει στις 12.2.1990, δεκαέξι μέρες πριν την υποβολή του αιτήματος. Η υπερωριακή εργασία του αιτητή άρχισε πράγματι πριν από τρία χρόνια, συνέχιζε δε σε διάφορες ημερομηνίες, μέχρι λίγες μέρες πριν την αφυπηρέτησή του και την υποβολή της απαίτησής του. Δεν υπάρχει ούτε στο Νόμο ούτε στους 20 σχετικούς Κανονισμούς οποιαδήποτε ανατρεπτική προθεσμία για την υποβολή αιτήματος για υπερωριακή αμοιβή. Ούτε είναι δυνατό να εξαχθεί το συμπέρασμα, ότι ο αιτητής εγκατέλειψε το δικαίωμά του για υπερωριακή αμοιβή, επειδή ο προϋπολογισμός της Αρχής δεν είχε προβλέψει για την απαίτηση του εφεσείοντα. Τέλος, η ισχυριζόμενη απόφαση των υπαλλήλων (Διευθυντών) της Αρχής υπό την προεδρία του εφεσείοντα, δεν μπορεί να κριθεί ως 25 αποφασιστικής σημασίας που συνηγορεί υπέρ της θέσης αυτής. Γιατί, πρώτο, δεν φαίνεται ότι η "απόφαση" αυτή έχει κοινοποιηθεί προς το Διοικητικό Συμβούλιο της Αρχής η οποία και να την απεδέχθη και, δεύτερο, είναι στην πραγματικότητα σύσταση - υπόδειξη και μάλιστα διατυπωμένη με κάποια ασάφεια όσον αφορά 30 τα δικαιώματα των υπαλλήλων σε υπερωριακή αμοιβή.

35 Με βάση τα όσα έχουν λεχθεί πιο πάνω, θεωρούμε ότι ο εφεσείων ουδέποτε εγκατέλειψε το δικαίωμά του για υπερωριακή αμοιβή και επομένως δεν έχει απωλεσθεί το έννομο συμφέρον του.

Η έφεση επιτυγχάνει με έξοδα υπέρ του εφεσείοντα. Η πρωτόδικη απόφαση και η διοικητική πράξη ακυρώνεται στην ολότητά της.

Η έφεση επιτυγχάνει με έξοδα υπέρ του εφεσείοντα.